

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ՏՐՏՈՒՄ ԵՒ ԱՐԻՒՆՈՏ ՕՐԵՐՈՒ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԾԵՍԱՐՈՐ

Հալառակ ամեն կողմէ տրուած յայտնուում հայոց վանքի եւ քաղի բնակիչները Նոյեմբեր ամսու ընթացքին ալ չազատուեցան ուսման եւ հրազեններու ստրակաւորութենէն:

Ամսուան առաջին գիշերը նոր յարձակումներ տեսնեցան Ապու Քօրի, Նեպի Տաուրի եւ Սելովամի ձորի ուղղութեամբ: Վերջին երկու տեղերը հայոց վանքի եւ քաղի դրացնութեան մէջ գտնուելով հազարի պարսպակն անմիջապէս դուռն՝ պայքարած ուսման եւ հրազենները ինքզինքնին զգալի կը դարձնէին ամեն մէկ խուցի եւ սենեակի մէջ: Նոյեմբեր 4ի եւ 5ի գիշերները նոյն ռազմական գործողութիւնները կրկնուեցան այս անգամ նաեւ Յոպպի դրան ուղղութեամբ որ ըսել է դարձեալ հայոց վանքին եւ քաղի մօտիկը: Յաջորդ օր ցերեկ տեսն վերջապէս մի քանի մօրքներ ինկան ժառանգաւորաց Վարժարանի խաղաղարին մէջ: Բարեբախտաբար Մրբազան Պատրիարքի խիստ հրահանգներուն վրայ մի քանի օրերէ ի վեր խաղերը ազդիւրած էին եւ խաղաղալոր պարտալ ըլլալով եղած վնասները խաղաղարին եւ Վարժարանի տեղին հասան: Նոյեմբեր 7ին կէսգիշերէն մինչեւ կեսօր մօրքներ ինկան հազարի եւ արուարձաններու զանազան մասերու վրայ: Նոյեմբեր 10ին Սելովամի ձորը մինչեւ անոր դիմաց բարձրացող Դովինկեաններուն վանքը քիւրալ ըլլալով՝ Սելովամի մէջ 8 հոգի վիրաւորուեցան ծանրապէս: Նոյեմբեր 12ի գիշերը եւ առաւօտեան դիմ Դաւրի եւ Յոպպիի գոտիներու ուղղութեամբ նետուած ուսման տեսն մի քանին հասան հայոց քաղին ծանրապէս վիրաւորելով զինուոր մը: Մերազնէից խիստ զգուշութիւններու համար անձի կորուստ չունեցանք: Նոյեմբեր 13ին հրեական յարձակումները նոր քաղի առին Քալպիի եւ կայարանի ուղղութեամբ եւ 370ի

չափ մօրքներ գործածուեցան Նեպի Տաուրի, Սելովամի եւ Ապու Քօրի վրայ: Նոյեմբեր 17ին ուսման ինկան Ս. Աստուածածնայ եւ Հերովդէսի դոմներուն մօտ: Նոյեմբեր 18ին Յոպպիի դրան առջեւ ինկան երկու քոչող կանանք ու ցնցեցին հայոց վանքի ու քաղի բոլոր տեղերը, շախախախտով՝ նոր վերազնուած պատուհաններու եւ դուռներու ապակիները, ուրիշ վնասներու հետ միասին:

Իսկ Նոյեմբեր 26ին 30 երկու մարտնչող կողմերն ալ իրենց հսկայ ականքներ գործածեցին պարբերաբար երկրատարծի ցրելու նպատակով զժգախտ Նուսադիմին: 1

Անոնք որ լսած են արդիական գեղեցիկ ձայները ու տեսած անոնց առաջ բերած աւերները՝ կրնան զգալ ու երեսկայիւ մեր ժողովուրդի կրած տառապանքներու չափն ու սանձամբ:

Այս տառապանքին վրայ աւելցաւ ծաղկախի երկիւրը: Այս զաղբիւի համաճարակը Անդր-Յորդանանէն Բեքանիա հասած ըլլալով անհրաժեշտ եղաւ տուտով պատուապէս Նուսադիմի ամբողջ հայ բնակչութիւնը, ինչպէս անկէ առաջ եղած էր քիժօթի եւ յետոյ ալ տեղեկալի դէմ բոլոր փոքրերը:

Մայիսին ի վեր խնամատարութեան դարձաւ մանասան բժշկական աշխատանքները անձնուրբաբար վարող Տեառ Գ. Տաղլեան, Բ. Սեմերեան եւ Տիկ. Վ. Մարտիրոսեան այս աշխատանքն ալ ստանձնեցին եւ կը տարաւնակեն կանոնաւորապէս ապահովութեան մէջ պահելու ոչ միայն հայոց վանքի եւ քաղի բնակչութիւնը այլ եւ ուրիշներ որոնք ուղղակի յարաբերութիւն ունին ասոնց հետ: Պիտի պատուաստուին նաեւ Բեքանիմի մեր վանքի զաղբակները Տէր. Գեօրգիանի ձեռքով:

Նոյեմբերի ընթացքին Նուսադիմի հին եւ նոր հաղափամասներուն մէջ մարդահամար կատարուեցաւ: Արաբական մասի բնակչութեան թիւն էր 28.717: Անոնցմէ 8.218ը տարբեր տեղերէն վար մանուկներ՝ 1.162 Հեռական մասինը 85.000 կարելու մասը զինուորականներէն բաղկացած:

Այս տարիւ հայոց մարդահամարն ալ նշանակալից հետեւալ արդիւնք ունեցաւ՝ առաջին քանի մէջ 3000 Նուսադիմի եւ օրհալայից մէջ, 400 Բեքանիմի, 50 Պէյրեմալի մէջ, 55 Սիւրիմի մէջ, Անդր-Յորդանան

հանի Սրուսադեմացի գոյրականներ 1500, համազումար 5005: Հեռական Սրուսադեմի մեջ 50, իսկ ամենց զիտպետությունն օսկ զանուկները Աբխալեն մինչև Մանսալ (Աբխա, Աբխալա, Աբխա, Նազարեթ, Գալիլիա, Յուպպե, Ռեմի, Մանսալ) մոտ 1000: Արդարև, Կիպրոս, Աբխալեն եւ Սուրիա եւ Անգլ-Յուրդանան զանուկ գոյրական Պաղեստինանալ յուրեան թիւր 6500 ի կը հասնի:

Գ Ե Լ Ե Ս Ե Մ Ե Բ

Գեկոսեմբեր ինչպէս ճախկին համառ խառնային պատերազմներուն զինադուլի աւ միսն էր նոյնպէս ալ ներկայ Պաղեստինեան պատերազմինը եղաւ, զոր Անգլ-Յուրդանանի ճակատի երկայնքին:

Այդ առթիւ ալ Անգլ-Յուրդանանի Վեհափառ Ազատալա բազաւորը որ Նոյեմբերին Սրուսադեմ այնչլա՞ծ էր՝ Ռամալլահ-Նապոլա-ձենին երթալու համար. այնչլալիւնն օտաւ Աբքրեմիկին: Մեծ պատերազմ երթ Ս. Մննդեան Տանար ընդունուած է երեք պատերազմաւորներու հոգեւոր ներկայացուցիչներու կողմէ: Նորին Վեհափառութիւնը այնչլա՞ծ է նաեւ Քերոնն եւ Պէրքնալա եւ վերադարձած Շունէ:

Ամսու կեսէն առաջ բանակցութիւններ եղիլ ունեցան արաբական եւ հեռական զինուորական իօթանութեանց միջեւ Սրուսադեմին Քերքեմիկն օտնող ասմայրի ճանապարհը գործածելու Լասինաց, Յուսաց եւ Հայոց Ս. Մննդեան օտնելու առթիւ: Յրկար վիճարանութիւններէ եւ բրնձնութիւններէ յետոյ հրէից ներկայացուցած առաջարկութեանց վրայ կ'որոշուի զանց ընել նամբուն գործածութիւնը: Այս պատճառաւ արաբական զինուորական իօթանութիւնը իր գործածած անապարհը կը օտանայրէ այդ նպատակին համար: Լասինի չնն օգտագործել այդ կարգադրութիւնն ալ եւ Պէրքնալա գիւղէն կը կատարեն իրենց Աբքրեմիկն պաշտօնական զնացը, Անգլ-Յուրդանանեան եւ Արդարական զօրաց առաջնորդութեամբ: Աւանդական պաշտօնական մուսթը կը կատարեն սովորական օքնա ղեւերեամբ, եւ կէս գիշերին արաբալուրեան մէկ մասը կը ձայնաւորուի Պաղեստինի Ձայնաւորութիւնը Կեդը. Գայանին կողմէ:

Սրուսադեմի վանք, Կառաւալարիչը վրա օտնացուցած է Ս. Պատրիարք Հօր թէ հայոց

Ս. Մննդեան եւ Ասուածայայնութեան օտնելուն ալ պիտի կատարուին ի Քերքեմիկն աւանդական բոլոր հանգիստութիւններով: Այն կը յուսայ ու կը մարքէ որ վերջացող օտնուան հետ վերջ զսեմ նաեւ իր Տնտես եւ Արիւնտ Օրեմու Պատմութիւնը եւ բախսը ունենայ Ս. Սրկի խաղաղութիւնը որդուցեալ 1949 թ. սեմին վրայ:

Ա Մ Ս Օ Ր Ե Ա Ց Լ Ո Ւ Բ Ե Ր

● 1 Նոյ. Բշ. — Օրուան տօնին առթիւ Ս. Պատրիարքը մատուցուեցաւ Հայր Յովսէփի զերեւմտեան վրայ ի Ս. Ասուածայայնութեան ժամարարն էր Հօղ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վարդանեան:

● 6 Նոյ. Եր. — Ս. Պատրիարքը Հայր յետ միջօրէին ժամը 2-30-ին Կանգերք Միտանալութեամբ պաշտօնական երթով Ս. Յարութեան Տանարը զնաց եւ Հրաշափառով մուտք գործելով Երեմի Կանգերաւոր արարողութիւնը կատարեց Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայ եւ յետոյ առաջնորդուեցաւ Նախ կարգով Ս. Լուսաւորիչ Եղեղեցիէն ուր Նախագահեց Երեկոյան պաշտօնական խորհուրդին եւ Գիւտ խորհի Նախատեսակին: Զինի պաշտամանց պաշտօնական կարգով վերադարձաւ պատրիարքարան:

● 7 Նոյ. Կիր. — Ս. Պատրիարքը Հայր Գիւտ խորհի տօնին առթիւ առաւօտեան ժամը 5-ին ի զլուր Միտանալութեան պաշտօնական երթով Ս. Յարութեան Տանարը զնաց եւ Քրիստոսի Ս. Պատմութեան խորհին, Ս. Գողգոթայի մատարն Ս. Սեւդանին եւ Գիւտ խորհի տեղւոյն առջև ձեռնադրեալութիւնով, Ս. Լուսաւորիչ առաջնորդուեցաւ եւ հոն Նախագահեց առաւօտեան պաշտամանը եւ Երեկոյ գտնուեցաւ Ս. Պատրիարքին որ մատուցուեցաւ Լուսաւորիչ Առաջ Սեղանին վրայ ժամարարն էր Հօղ. Տ. Բարդէ վրդ. Ապատեան Գ Զինի Ս. Պատրիարքին Նորին Ամենապատուաւրութիւնը Նախագահեց օրուան մեծահանգեւ թափօրին որ սկսաւ Գիւտ խորհի օրբայարէն եւ շարժութեամբով տանար Երեկոյ զարմաւ Ս. Գերեզմանին շուրջ եւ յետոյ Ս. Պատմութեան խորհին առջև պաշտամանէ կատարելով Ս. Գերեզմանին առջև զատուութեանը: Տեղւոյն պաշտամանը կատարելէ յետոյ վերջին անգամ Ս. Գերեզմանին շուրջ զատնայով Ս. Լուսաւորիչ ուղղուեցաւ որ հոն Գիւտպետի Եղեղեցիէն վերջ գտաւ օրուան հանգիստը: Նորին Ամենապատուաւրութիւնը ի զլուր Միտանալութեան Ս. Յարութեան տեղադրուեցաւ պատրիարքարան վերադարձաւ օտնացական կարգով:

● 12 Նոյ. Ուր. — Ս. Պատրիարքը Հայրը պաշտօնական հրաւերով առաւօտեան ժամը 9-ին Երեկոյ գտնուեցաւ Սրուսադեմի Ս. Ստեփանոս Կիւրաւոր զրան առջև մատնակցելու Անգլ-Յուրդանանին վեճ. Ազատալա թագաւորի պաշտօնական

ընդունելութեան: Նորին Ամենապատուութիւնը յատկապէս ներկայացուեցաւ Վեհափառ Թագաւորին Ռաւուտայի մէջ և առիթ ունեցաւ յայտնելու իր և իր ժողովուրդին մեծարանայ հասատիքը:

● 14 Նոյ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վարդանեան: Քարոզէր Ս. Պատրիարք Հայրը:

● 19 Նոյ. Ուր. — Ս. Պատրիարք Հայրը ներկայ գտնուեցաւ երեկոյեան պաշտամունքին և նախագահեց վաղուան նախատեսակին:

● 20 Նոյ. Եր. — Տօմ Լեւոնապաղեացի Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց առաւօտեան պաշտամունքին և ներկայ գտնուեցաւ Ս. Պատարագին ի Ս. Յակոբ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Նարայր Վրդ. Պողարեան:

● 21 Նոյ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն մեր Ս. Գողգոթայի մատարն մէջ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արբանանեան:

● 28 Նոյ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Սեբուստիան Վրդ. Մանուկեան: Քարոզէր Ս. Պատրիարք Հայրը Հայաստանի անկախութեան 29րդ տարեդարձին առթիւ: Վեր հանելով տօնի նշանակութիւնը մեր ազգային կեանքին մէջ, հրաւեր կարդաց ունկնդիրներուն որպէսզի քրիստոնէական և ազգասիրական զգացումներով մնան հաւատարիմ հայրենիքի որբազուն ցաղափարին: Զինի Ս. Պատարագին տեղի ունեցաւ դահաճանական մաղթանք:

● 4 Դեկտ. Եր. — Տօմ Ընծայման Ս. Աստուածածնի. Ս. Պատրիարք Հայրը ի գլուխ Միաբանութեան պաշտանական երթով Քնթեսմանի Իլլան և Հրաշափառով մուտք գործեց Ս. Աստուածածնայ տաճարը ու ներկայ գտնուեցաւ Յ. Պատարագին: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Հայրէկ Վրդ. Աւանեան:

● 5 Դեկտ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն մեր Ս. Գողգոթայի մատարն մէջ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Տօնիկեան:

● 6 Դեկտ. Բշ. — Ս. Պատրիարք Լօր Գարհակալութեան Զօրբոր Տարեդարձին առթիւ Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւն և պաշտունէութիւն և վարժարանաց աւուցչական կազմը՝ շնորհաւարեցին Նորին Ամենապատուութիւնը պատ-

րիարքարանի սրահին մէջ: Ս. Պատրիարք Հայրը յետոյ ընդունեց ինամատարական Մարմնի անդամները և ժողովուրդը: Յետ միջօրէի տեղի ունեցաւ տար հիւրերու ընդունելութիւնը:

● 10 Դեկտ. Ուր. — Ս. Պատրիարք Հայրը ներկայ գտնուեցաւ երեկոյեան պաշտամունքին և նախագահեց վաղուան տօնի նախատեսակին:

● 11 Դեկտ. Եր. — Տօմ առաջին Լուսաւորացի մեռց Քաղեսի եւ Բարբաղիմէոսի. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց առաւօտեան պաշտամունքին և ներկայ գտնուեցաւ Ս. Պատարագին: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Միւռն Վրդ. Ռոնիկեան:

● 12 Դեկտ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արբանանեան:

● 19 Դեկտ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր Գողգոթայի մատարն մէջ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Տօնիկեան:

● 20 Դեկտ. Բշ. — Երաւադէմի քաղաքապետը Էնուէր Գէյ Խաթիպ, այցելութեան եկաւ Ս. Պատրիարք Հօր, առաւօտեան ժամը 11.30-ին:

● 21 Դեկտ. Գշ. — Ս. Պատրիարք Հայրը ընկերակցութեամբ Նոգ. Տ. Հայրէկ Վրդ. Աւանեանի, փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Քաղաքապետին, առաւօտեան ժամը 10.30-ին: և Ս. Պատրիարք Հայրը ներկայ գտնուեցաւ երեկոյեան պաշտամունքին և նախագահեց վաղուան տօնի նախատեսակին:

● 22 Դեկտ. Գշ. — Տօմ Յղուքեան Ս. Աստուածածնի. Ս. Պատրիարք Հայրը, նախագահեց առաւօտեան պաշտամունքին ի Ս. Յակոբ, և պաշտօնական գնացքով իշաւ Գեթսեմանի ու Հրաշափառով մուտք գործելով Ս. Աստուածածնայ տաճարը՝ ներկայ գտնուեցաւ Ս. Պատարագին: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Հայրէկ Վրդ. Աւանեան:

● 24 Դեկտ. Ուր. — Ս. Պատրիարք Հայրը ներկայ գտնուեցաւ երեկոյեան պաշտամունքին ու նախագահեց վաղուան տօնի նախատեսակին:

● 25 Դեկտ. Եր. — Տօմ Ս. Յակոբայ Մարմնի հայրապետին. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց առաւօտեան պաշտամունքին ու ներկայ գտնուեցաւ Ս. Պատարագին: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Տօնիկեան:

● 26 Դեկտ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ: Ժամարարն էր Նոգ. Տ. Նորայր Վրդ. Պողարեան: